

Utan pengar- inga hagar och ängar.

Seminarium på KSLA den 29 november 2016

Inledning

Margareta Ihse

Varmt välkomna till ett fullsatt seminarium. Det är väldigt glädjande att se att vi är så många som bryr sig om hagar och ängar. Och som liksom jag känner stark oro över hoten mot dem. Det är hot av olika slag, så det är viktigt att man blir klar över vilka de är och vilka värden hotas. Med utgångspunkten att levande ängar och hagar är en nyckel till hållbar framtid vill vi idag diskutera värden, problem och hot.

Detta seminarium började på midsommarafton i år. Då skrev Stefan Edman sin artikel i Dagens nyheter om svenska ängar och hagar som levande kulturskatter där vi kan hitta nyckeln till en hållbar framtid. Han skrev om marker som är de rikaste i svensk natur,» Han skrev «Sveriges sista slätterängar och naturbetesmarker; glittrande kulturskatter – bortglömda i kulturdebatten, sorgligt utlämnade åt jordbrukspolitik och marknadskrafter.» Han skrev om att mjölkbönderna försvinner- och gav skrämmande siffror. På 20 år har mjölklandtbruken minskat, från 30 000 till 4.000. Det innebär att många marker är i akut fara.

En intensiv mejväxling utbröt, som jag tyckte var viktigt att fler fick ta del av, fler än de redan insatta. Det ledde fram till detta. Så nu är vi här. Med ett fullsatt seminarium, där våra kunnigaste experter och mest engagerade föredragshållare skall dela med sig av sin kunskap. Alla har arbetat länge och på olika sätt med frågor om vårt odlingslandskap med hagar och ängar, vårt kulturlandskaps marker som borde vara en källa till nationell stolthet och trygg identitet. Det är marker, där människan inte utarmat natur genom sin verksamhet utan skapat bättre förutsättningar som gett såväl hög produktion och hög biodiversitet .

Svenska ängar och betesmarker är levande natur- och kulturskatter. De var basen och förutsättningen för jordbrukets produktion under flera tusen år, i förhistorisk och historisk tid, långt in i vår tid. På 1960-talet fanns det betesmarker till de allra flesta gårdar i Sverige. Ängarna har beskrivits som en inkarnation av naturskönhet, och har varit inspiration sedan flera hundra år i folkvisor, lyrik, litteratur och konst. De har de högsta biologiska naturvärden (väl jämförbara i biologisk mångfald med tropiska regnskogar) och höga kulturvärden.. De är viktiga för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv. De ger oss förståelse för vår historia, där kulturlandskapet är ett levande dokument av tidigare markanvändning.

Sveirge har varit ett föregångsland när det gäller kunskap om kulturlandskapet och hävdens betydelse. Redan på 1940-talet kände man till det. Men kunskapen föll i glömska. Naturvärden koncentrerade sig på skydd av natur, orörd av människan. Men i mitten på 1980 skedde något viktigt, ett paradigmskifte inom naturvärden. Då betonade man människans positiva inverkan och lyfte fram värden i ängar och hagar. Naturvårdsverket ledde under 10 år , tillsammans med länsstyrelserna en nationell inventering av ängs- och hagmarker,. Det gav oss en systematisk kunskap om kulturlandskapets biotoper, över hela landet, som än idag saknar motstycke i de flesta andra länder.

Idag har håller åter kunskapen om mulens landskap åter att falla i glömska. I klimatdiskussionerna finns okritisk motstånd mot betesdjur. Deras positiva effekter tas inte upp. Husdjuren kan äta gräs, vilket vi inte kan- och förutsättningarn för gräsväxt är mycket goda i Sverige, och på betydligt större arealer än de vi kan odla säd på. Många känner till detta, men alltfler är okunniga. Vi har en alltmer urban allmänhet såväl som urbana politiker. Så vi behöver kommunicera denna kunskap, över generationsgränser, till allmänheten, till politikerna och till okunniga journalister, som tror att .det handlar om att ge höjda bidrag till dom som äger kor.

Med glädje kan vi konstatera att det finns en mängd bra litteratur att ta del av för bevarande ochj vård av kulturlandskap., Underlaget för utbildning, information och exkursionen är sällsynt bra. Vi har sammanställt en lista med några viktiga publikationer. Några av dem ligger här framme att bläddra i.

Vi inleder seminariet med att kort belysa ängarnas och hagarnas olika värden, deras långa historiabetydelse och kulturlandskapets betydelse för naturvård och kulturminnesvård.

Vi fortsätter med att diskutera hoten och hindren och de problem som möter idag. Det finns inga djur på betesmarkerna. Alltfler bönder slutar. Lantbrukets lönsamhet är satt under debatt. Det finns många frågor att diskutera: Finns det en ekonomiskt hållbar hävd av svenska betesmarker? Hur påverkar Jordbrukspolitiken miljöersättningar och hur påverkar dessa natur- och kulturvärden? Hur är människors relation till landsbygdens landskap och äng och hage?

Vi avslutar med tankar och idéer hur vi tror jordbrukspolitik, stöd och landskapsförvaltning och skötsel föreskrifter behöver förbättras och utformas, så att ängar och hagmarker kan bevaras för en hållbar framtid. Vi står inför stora utmaningar om vi inte skall mista de sista ängarna och hagarna. Det behövs modeller med helhetstänkande, metoder för varierad skötsel och strategier för kunskapsspridning. Våra ängar och hagar är levande kulturarv som måste användas för att bevaras och utvecklas. Vi vill med er hjälp diskutera förslag hur vi skall kunna hitta nyckeln till en hållbar framtid.